

KISS, É.:

Malakológiai évfordulók, 1980 - Malakologische
Jubiläen, 1980

"Laudamus veteres, sed nostris utimur annis;
Mos tamen est aequa dignus uterque coli."

/OVIDIUS: Fasti, I: 225-226/

Folyóiratunk első számának beköszöntőjében írja PINTÉR István: "Ismertetni akarjuk minden magyar kutató munkásságát is, akit már nem élnek közöttünk, de azokét a külföldi kutatókét is, akik hazánk puhatestüivel foglalkoztak." Ennek az igéretnek megfelelően a SOOSIANA eddigi 7 évfolyamában megemlékeztünk az elmúlt években közülünk eltávozott magyar malakológusokról. Most itt az alkalom, hogy a 8. évfolyamtól kezdődően röviden ismertessük a múlt kutatóinak életét és munkásságát, s elsősorban azokét, akiknek az adott évben valamilyen évfordulójuk van. Nemcsak azokról fogunk írni, akik Magyarország puhatestüivel is foglalkoztak, hanem általában azokról a kutatókról, akik a malakológiát előbbre vitték.

Összeállításunk természetesen nem törekedhet teljességre, hiszen sok esetben bizonytalanok vagy nehezen deríthetők ki az életrajzi adatok. Mégis fontosnak tartjuk a régiek megismérését, hogy értékeik ismeretében mércét kapjunk a jelenlegi eredmények kallói értékelésére. Azt sem felejthetjük, hogy a jelen a múlt eredményeire épül, s az úttörök nélkül a malakológia nem tartana ott, ahol tart, s az örökséget átvevő jövő nemzedék sem létezhet az alapok nélkül.

Johann CHARPENTIER 1786 Freiberg, 1855 Bex

Életére vonatkozó adatokat nem találtam. Legfontosabb munkái: *Essai d'une classification naturelle des Clausiles. J. Conchyl., Paris, 1852, 3: 357-408. - Catalogue des Mollusques terrestres et fluviatiles de la Suisse. Denkschr. Schweiz. Ges. Naturwiss. Neuchatel, 1873, 1.*

Johann Hieronymus CHEMNITZ 1730 Magdeburg, 1800 Köbenhavn

Német malakológus. Maradandót alkotott a sokszor használt és idézett MARTINI und CHEMNITZ sorozatban /Systematisches Conchyliencabinet/.

Francia malakológus, aki két kiemelkedő mű szerzőjeként írta be nevét a malakológia történetébe. 1801-ben jelent meg a *Tableau des Mollusques terrestres et fluviatiles de la France*, mely az első francia faunaáttekintést tartalmazza. Másik munkája, *Histoire naturelle des Mollusques terrestres et fluviatiles de France*, 1805, már csak halála után jelent meg. Igy DRAPARNAUD nem érhette meg az igazi elismerést. Ez a műve hamarosan klasszikus kézikönyvvé vált, s nagy érdemei mellett eltörpül az a hibája, hogy az elődök publikációját nem vagy alig vette figyelembe. Ő kísérlelte meg először az addigi áttekinthetetlen "Helix"-genus felosztását. Gyűjteménye /beleártva a tipusanyagot is/ a bécsi Naturhistorisches Museumban található.

Benedikt Ivan DYBOWSKI 1833 Adamaryn, 1930 Lwów

Lengyel származású kutató volt, s a malakológusok közül talán neki jutott osztályrészül a leghánytottabb sors. Már fiatalon érdekelte a természetrajz, azon belül is az orvostudomány. Tanulmányait Minsk, Dorpat, Breslau (= Wrocław), Berlin egyetemein végezte. 1862-től a krakkói egyetem professzoraként tevékenykedett. A lengyel politikai mozgalmakba való bekapcsolódása miatt azonban összeesküvés vadvájával 15 évre számízték a kelet-szibériai Nerhinsk bányáiba /1864/. Valószínűleg nem sok időt töltött a bányában, mert a következő években bejárta csaknem egész K-Szibériát, részben egyedül, részben különféle expedíciókhoz csatlakozva. Mindenütt zoológiai és antropológiai kutatásokat végzett. 1876-ban barátai kagylomet eszközöltek ki számára. DYBOWSKI azonban nem tért haza, hanem Kamcsatkán állást vállalva, folytatta szibériai kutatásait. Végre 1883-ban szánja rá magát a hazatérésre. 1884-1906-ig Lembergben egyetemi tanár, s elsődleges kutatási területe az antropológia. A biológia sok területén publikál, főként összehasonlító anatómiai, rendszertani, faunisztiaki és állatföldrajzi tanulmányokat közzöl. A malakológián kívül igen jelentősek Szibéria mediterrairól és a Távol-Kalet antropológiai problémáiról írt munkái. Sok közleménye foglalkozik a Bajkál-tóval, Litvánia élővilágával, s monográfikusan feldolgozta a Kaspi-tengert. Malakológiai legfontosabb és ma is modern műve: *Die Gastropoden-Fauna des Baikal-Sees, anatomisch und systematisch bearbeitet*. Nagyon sok új állatfaj felfedezésével gyarapította a tudományt, s az ő neve után is igen sok új állatot neveztek el.

David GEYER 1855 Köngen am Neckar, 1932 Württemberg

Sokgyermeket német földműves családból származott /ő a tizenkettedik/. Gyermekkorában sokat betegeskedett. Valószínűleg ennek köszönhető, hogy elgondolkodó, elmályodó emberré alakult. Hivatalnak a tanítóságot választotta, de a gyerekek oktatása mellett leginkább a természet vonzotta. A virágokat egy falusi plébániós szerettette meg vele, s ennek eredményeként már első tanítói évei alatt hatalmas növénygyűjteményt állított össze. A csigákkal 26 éves korában került kapcsolatba, amikor rábízták egy iskolai gyűjtemény rendezését. 1882-1895 között Neckartailfingenben tanított. A tanítás mellett növényeket, csigákat, rovarokat és kétéltűeket gyűjtött. 1887-ben megismerkedett egy Dr. ENGEL nevű pappal, aki a geológia felé irányította. A sokféle tudományág közül azonban hamarosan csaknem kizárálag a csigákkal foglalkozott. Munkája során megismerkedett a "nagyokkal": CLESSIN, GOLDFUSS, MARTENS, és tanácsaikat hasznosítva maga is publikál. Megbizást kapott egy faunakönyv létrehozására. Ettől kezdve tervszerűen járja Németországot. A gyűjtésük eredményeképpen megirja a harminc éven át legfontosabb s legteljesebb német szakkönyvet: *Unsere Land- und Süßwasser-Mollusken* /1896/, alaposan átdolgozott második kiadása 1909-ben jelent meg, majd harmadszor 1927-ben/. GAYER, a malakológust, a fajok határainak, rokonsági kapcsolataiknak, földrajzi elterjedéstüknek, s elsősorban a környezeti létfeltételeknek a kutatása tette nagyjára. Ő az első ökológiai szemléletű malakológus. Fő munkáján kivül megközelítőleg 100 malakológiai tanulmányt tett közzé. Külön kiemelendők a Württemberg-tartomány pleisztocén faunájáról írt munkái. Sok fajt neveztek el róla, többek között SOÓS Lajos is /Trocheidea geyeri/. A gyűjteménye ma is hozzáférhető Stuttgarthanban.

Hermann von IHERING 1850 Giessen, 1930 Büdingen

Német orvos és zoológus. 1880-tól Braziliában dolgozik orvosként, majd 1893-tól a sao-paulói Museo Paulista /Természettudományi Múzeum/ igazgatója. Az első világháború alatt elvészítette az állását. 1920-ban visszatért Németországba. Malakológiai kutatásai során elsősorban a Helicidákkal foglalkozott, de sokat dolgozott a régi nagy generusok felbontásán is /anatómiai bályegek alapján/. Ma is gyakran idézik hires kérdését: Was ist Helix? Fő műve: Versuch eines natürlichen Systemes der Mollusken /1876/. Szakkönyvtárát és gyilteményének egy részét /Unionacea/ a frankfurti Senckenberg-Múzeumra hagyta.

Tom IREDALE 1880 Cumberland, 1972 Sydney

Angliai származású kutató, aki főleg csigákkal és madarakkal foglalkozott, de publikált emlősökről is. 1901-ben New Zealandre költözött, s onnét bejárta a környező szigeteket és Ausztrália egy részét. 1909-ben visszatért Angliába, s a British Museum önkéntes munkatársaként csigákat és madarakat rendszerez. 1923-ban végleg Ausztrália költözik, s az Australian Museum /Sydney/ kutatójaként hatalmas gyűjtőtakat tesz a zoológiaiallag még alig ismert földrészen. Nevéhez több mint 2600 új taxon és kb. 360 publikáció fűződik. Munkássága alapján még életében "ausztráliai LINNÉ"-nek nevezték. Igen különös felfogása volt a fajok változékonysságáról és rendszertani helyéről. Igy az általa bevezetett nevek nem, vagy csak erős kritikával fogadták el. Tudományos munkásságán kívül felbecsülhetetlen érdemeket szerzett azzal, hogy bármikor bárkinek készséggel segített, nagylelkűen és önzetlenül.

André Louis Gaspard MICHAUD 1795 - 1880

Francia malakológus. Legfőbb érdeme, hogy független tudott maradni a BOURGUIGNAT-féle irányzattól, de ugyanakkor felismerte a hiányosságokat DRAPARNAUD munkáiban. Leghíresebb munkája az 1831-ben megjelent "Complément de l'histoire naturelle des Mollusques terrestres et fluviatiles de la France par DRAPARNAUD". Hasonlóképpen jelentős: Catalogue des Gastacés vivants terrestres et fluviatiles, envoyés d'Algier au Cabinet d'histoire naturelle de Strasbourg par M. ROZET /1833/.

Otto Friederich MÜLLER 1730 Köbenhavn, 1784 Köbenhavn

Dán zoológus. Teológusnak indult, majd később jogot tanult. Széleskörű érdeklődésének köszönhető, hogy a természettudomány területén maradandót alkotott. Kezdetben növényeket, majd rovarokat gyűjtött, végül a puhatestűknél állapodott meg. 1764-67 között hosszabb utazásokat tett Svájcban, Itáliában, Németországban és Franciaországban. Utjai során kora jelentős kutatóit is felkereste. Alapos, elmélyült, körültekintő munkálkodása eredményeként ő alkotta meg az európai malakológia LINNÉ után legfontosabb munkáját: Vermium terestrium et fluviatilium... historia /1774/. Ezt mi sem jelzi jobban, mint a magyarországi recens puhatestiek névjegyzéke, melyben O. F. MÜLLER nevérrel kerekben negyvenszer találkozhatunk. Egyéb zoológiai és növénytani kutatásai is halhatatlanná tették a nevét.

Bernard Barham WOODWARD 1853 - 1930

Angol kutató. A modern nomenklaturának és taxonómiai módszereknek egyik megalakítója. Társszerzője az 1926-ban megjelent, s ma is alapvető kötetnek: Synonymy of the British non-marine Mollusca /Recent and Post-Tertiary/.

Zusammenfassung

In dieser Zusammenstellung haben wir versucht, die wichtigsten biographischen und bibliographischen Daten grosser Malakologen der Vergangenheit, die im Jahre 1980 ein Jubiläum haben, zusammenzufassen und darzustellen. Eine Vollständigkeit kann natürlich nicht erzielt werden. Viele Angaben, obwohl irgendwo gewiss erreichbar, waren uns nicht zugänglich.

Das Kennenlernen der ehemaligen Grossen der Malakologie ist für die Gegenwart und die Zukunft von grosser Wichtigkeit. Unsere modernen Ergebnisse bedingen das Wissen der Vergangenheit, und auch die Zukunft kann nicht grundlos dastehen.

KISS ÉVA

Budapest
Budafoki út 15. IV/4.

H-1111